

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

MS ./ riksåklagaren **ang. koppleri**

Göta hovrätts dom den 30 april 2025 i mål B 2458-24

Riksåklagaren har förelagts att svara på överklagandet. Följande anför.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrätts dom men motsätter mig inte att prövningstillstånd meddelas i frågan om det kan utgöra ett främjande enligt 6 kap. 12 § första stycket brottsbalken att ställa en del av en gemensam bostad till förfogande för en annan persons tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning när denna andra person samäger bostaden tillsammans med den tilltalade. I övrigt avstyrker jag prövningstillstånd.

Bakgrund

MS är mot sitt nekande dömd för koppleri den 1 januari 2019 – den 21 september 2021 enligt 6 kap. 12 § första stycket brottsbalken. Påföljden har bestämts till villkorlig dom och dagsböter.

MS och hans hustru har levt tillsammans i en gemensam bostad under den tid som omfattas av åtalet. Det är utrett att hustrun har bedrivit en omfattande prostitutionsverksamhet i ett hus på den gemensamma fastigheten och på andra platser i Sverige. Polisen gjorde ett tillslag mot fastigheten i september 2021 eftersom man fått tips om misstänkt prostitutionsverksamhet.

Hovrätten har funnit klarlagt att MS har varit medveten om att inkomster från hustruns prostitutionsverksamhet har använts i den gemensamma hushållsekonomin, att han därmed har tillgodogjort sig delar av hustruns inkomst från prostitution och att han därigenom otillbörligt ekonomiskt utnyttjat att hustrun sålde sexuella tjänster. Han har dömts för att uppsåtligen och på ett otillbörligt sätt ekonomiskt ha utnyttjat att hans hustru har haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Hovrätten har också funnit klarlagt att MS har främjat att hans hustru har haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning genom att han ställt en del av den gemensamma bostaden till förfogande för verksamheten.

Tingsrätten frikände MS från åtalet för koppleri eftersom rätten inte fann det utrett att de pengar som hustrun bidrog med till hushållskassan under perioden kom från försäljning av sexuella tjänster. Även om det hade varit klarlagt att så var fallet fick, enligt tingsrätten, MS:s invändning att han inte insåg det godtas.

Tingsrätten fann därmed att det inte var visat att MS otillbörligt ekonomiskt utnyttjat att hans fru sålde sexuella tjänster. Tingsrätten fann inte heller att MS hade främjat hustruns verksamhet genom att ställa en del av bostaden till förfogande. Tingsrätten ansåg inte att MS hade ställt delen av bostaden till förfogande bara för att hustrun hade tillgång till en byggnad som hon själv var ägare av. Enligt hustruns hemsida tog hon endast emot personer i bostaden på dagtid under vardagar då hon var ensam hemma. Det hade, enligt tingsrätten, alltså inte varit fråga om att hon tagit i anspråk en del av familjens vanliga bostad på tid då någon annan familjemedlem kunnat ha behov av den.

Överklagandet

MS har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom från åtalet för koppleri och under alla förhållanden döma ut ett lindrigare straff. Som grund för prövningstillstånd har han gjort gällande att det behövs ett klargörande om vad som avses med begreppet ”på ett otillbörligt sätt ekonomisk utnyttjar” i straffbestämmelsen om koppleri. Vidare har han gjort gällande att det behövs ett klargörande om en person kan anses ha främjat att en annan person haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning genom att ställa del av den gemensamma bostaden till förfogande till en person som själv äger bostaden och därmed har fri förfoganderätt över denna.

Straffbestämmelsen om koppleri

Straffbestämmelsen

För koppleri döms, enligt 6 kap. 12 § första stycket brottsbalken, den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person förmås att mot ersättning företa eller tåla sexuella handlingar på det sätt som avses i straffbestämmelserna om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling eller köp av sexuell handling (6 kap. 9 och 11 §§ brottsbalken). Straffet är fängelse i högst fyra år.

I paragrafens andra stycke finns en särskild bestämmelse om främjande genom underlåtenhet. Får en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet vetskap om att lägenheten helt eller till väsentlig del används för sexuella handlingar mot ersättning och underlåter sedan att göra vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, ska han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat den.

Enligt 6 kap. 15 § andra stycket brottsbalken är underlåtenhet att avslöja grovt koppleri straffbelagt.

Främjandesituationen

Främjandet kan ske på många olika sätt, t.ex. genom att hålla bordell, upplåta en lokal eller lämna anvisning på prostituerades adresser. Transport och vakthållning kan också vara ett främjande. Även psykisk påverkan, som inte är alltför obetydlig och som leder till att den andre beslutar sig för att börja eller fortsätta med prostitution, kan utgöra främjande. Så långt som till tvång och

förledande behöver det inte ha gått, men sådant omfattas också. Det krävs inte att gärningsmannens främjande åtgärd i det särskilda fallet lett till att en annan person haft prostitutionsförbindelser. Om övriga krav är uppfyllda är det tillräckligt att gärningsmannen skapat möjlighet eller underlättat för den andre att utföra sexuella handlingar mot ersättning. Gärningsmannen ska genom sitt agerande ha berett en annan person en möjlighet till att utföra sexuella handlingar, även om man inte behöver bevisa att en sexuell handling kommit till stånd i det särskilda fallet. (Se Bäcklund m.fl., Brottsbalken, [18 nov. 2025, JUNO], kommentaren till 6 kap. 12 §, jfr NJA II 1962 s. 189.)

En fastighetsägare som upplåter en lägenhet med uppsåt att den helt eller väsentligen ska användas för prostitution måste anses ha främjat verksamheten och fastighetsägaren bör normalt att kunna straffas för koppleri (se prop. 1983/84:105 s. 41). Att en hyresvärd upplåter en vanlig lägenhet mot normal hyra som bostad åt en prostituerad kan däremot inte anses innebära vare sig ett främjande eller ett otillbörligt utnyttjande (se a. prop. s 57.)

Utnyttjandesituationen

Straffansvar för den som utnyttjar att någon annan utför sexuella handlingar mot ersättning förutsätter att förhållandet ekonomiskt utnyttjas på ett otillbörligt sätt. Gärningsmannen ska tillgodogöra sig delar av den prostituerades inkomster. Något krav på vanemässighet eller vinningssyfte finns dock inte. Även ett utnyttjande som sker vid ett enstaka tillfälle är koppleri. Kravet på otillbörligt utnyttjande får som regel anses uppfyllt i och med att någon, av en annan persons verksamhet som prostituerad, skaffar sig fördelar utan vederlag eller mot vederlag som står i missförhållande till vad han eller hon själv presterat. Ett sådant fall är att en man som sammanbor eller är gift med en prostituerad kvinna utnyttjar hennes verksamhet genom att låta sig underhållas av henne. Brottsligheten utesluts i regel inte av att underhållsskyldighet består mellan parterna. Bestämmelsen om utnyttjande tar främst sikte på sutenörer eller hallickar men är tillämplig även i andra fall, t.ex. en hyresvärd som hyr ut bostad åt en prostituerad person mot en hyra som är högre än normalt. (Se Bäcklund m.fl., a.a., jfr NJA II 1962 s. 189.)

Praxis

NJA 1976 s. 202. Den tilltalade dömdes för koppleri (enligt äldre lydelse) eftersom han genom att godta att utrymmen inom en klubblokal utnyttjades för ett antal kvinnors sexuella kontakter med kunder ansågs ha främjat prostitutionen.

NJA 1979 s. 602 (tillämpning av paragrafen i äldre lydelse). Den tilltalade, som var ledare för tidningsföretagen med faktisk bestämmanderätt i fråga om införande av annonser i tidningar, dömdes för koppleri genom att han tillåtit annonsering där prostituerade bjudit ut sexuella tjänster. Annonseringen bedömdes i väsentlig utsträckning ha gjort det möjligt för de prostituerade att komma i kontakt med sina kunder. Införandet av annonserna hade därmed främjat annans otuktiga levnadssätt.

NJA 1982 s. 198 (tillämpning av paragrafen i äldre lydelse). Högsta domstolen fann att den tilltalade inte hade så verksamt bidragit till att hans flickvän prostituerade sig att han kunde anses ha främjat hennes prostitution. Det var i målet frågan om försäljning av sexuella tjänster som skedde utanför den gemensamma bostaden. Även med utgångspunkt i flickvännens uppgift att hennes beslut att prostituera sig kom till efter diskussioner mellan henne och den tilltalade och att det var han som tog initiativet till dessa diskussioner kunde det inte uteslutas att flickvännen i själva verket fattade det avgörande beslutet helt självständigt. Enbart den omständigheten att den tilltalade fortsatte sammanlevnaden med flickvännen under den tid då hon prostituerade sig, trots att han hade vetskap om förhållandet, ansågs inte innebära att han skulle anses ha främjat hennes prostitution. I målet hade inte gjorts gällande att den tilltalade aktivt påverkade flickvännen att fortsätta prostitutionen, eller över huvud taget befattade sig med hur hon bedrev verksamheten eller vidtog andra åtgärder för att underlätta denna än att han vid två tillfällen skjutsade henne i bil till en plats i Malmskillnadsgatans omedelbara närhet. Även om dessa båda bilresor hade förekommit kunde de uppenbarligen inte tas till intäkt för att den tilltalade främjat flickvännens prostitution. Däremot ansåg domstolen det ställt utom tvivel att den tilltalade hade berett sig avsevärda ekonomiska fördelar av flickvännens prostitution. Han hade därför i vinningssyfte utnyttjat hennes otuktiga levnadssätt och därigenom gjort sig skyldig till koppleri.

RH 1981:98. Den tilltalade dömdes för koppleri för att han vanemässigt och för egen vinning har främjat och utnyttjat sin hustrus otuktiga levnadssätt. Det var klarlagt att den tilltalade ofta uppehållit sig i de ateljéer där hustrun utövat verksamheten.

RH 2013:18. Den tilltalade dömdes för koppleri som innefattade en kvinna han hade en sexuell relation med. Det bedömdes klarlagt att han främjat gärningen genom att påverka henne att ha förbindelserna, utforma och publicera en annons på Internet samt instruera henne att skapa e-mailkonto för kontakterna med köparna. Han bedömdes även på ett otillbörligt sätt ha ekonomiskt utnyttjat hennes prostitution genom att ta emot 200 kr av hennes inkomster.

Svea hovrätts dom den 27 februari 2015 i mål B 5430-14. Den tilltalade dömdes för koppleri som bestod i att han främjat och på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjat att hans sambo hade haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Prostitutionen hade bl.a. skett i den gemensamma bostaden. Det främjande han dömdes för bestod i att han understödde verksamheten med råd om bl.a. marknadsföring och målsägandens klädsel samt påverkade henne att i vart fall fortsätta verksamheten genom att intressera sig för hur tjänsterna utförts, erbjöd sig att hämta efter kundmöten och uppmanade henne att skaffa fler kunder. Främjandet bestod också i att han hjälpte till med annonsering via nätet och installerade en kamera varigenom bl.a. kundmötena i det gemensamma hemmet kunde övervakas och filmas. Hans främjande bestod slutligen även i att han hjälpt till med att låna en lägenhet och att skaffa telefoner som båda användes i verksamheten.

Svea hovrätts dom den 5 juni 2024 i mål B 14727-21 (endast påföljdsfrågan prövades i hovrätten). Den tilltalade dömdes för koppleri genom att han tillhandahållit sin lägenhet till prostituerade och därigenom främjat gärningarna. Han dömdes också för att han på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjat att två kvinnor haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning.

Svea hovrätts dom den 12 juni 2023 i mål B 3103-23. Den tilltalade dömdes för koppleri som bestod i att han främjat gärningen genom att förmå sin hustru att delta, genom att sköta kontakt med annan samt genom att bestämma tid och plats. Han dömdes också för att han otillbörligt ekonomiskt hade utnyttjat prostitutionen genom att ta betalt med 1 200 kr för varje tillfälle.

Svea hovrätts dom den 1 mars 2024 i mål B 16233-23. Den tilltalade dömdes för koppleri som bestod i att han främjat och utnyttjat att hans sambo hade tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning. Främjandet bestod i att han stöttade och pressade sambon till att skaffa sig sexuella förbindelser mot ersättning, förmedlade kontakter med sexköpare, tillhandahöll beskydd och indrivning av ersättning samt tog emot och på annat sätt hanterade ekonomisk ersättning. Det otillbörliga ekonomiska utnyttjandet bestod i att sambon betalade för den tilltalades boende och andra levnadsomkostnader.

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 6 maj 2025 i mål B 7459-23. Den tilltalade dömdes för koppleri som bestod i att han hade främjat tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning genom att ordna och, genom ett företag som han företrädde, upplåta en lägenhet till två prostituerade. Härutöver hade han, trots att han fått veta att lägenheten användes för prostitution, inte vidtagit skäliga åtgärder för att få upplåtelsen att upphöra.

Min bedömning

Jag delar hovrättens bedömning att det av MS:s egna uppgifter framgår att han har haft en sådan insikt i hustruns prostitutionsverksamhet att det är uteslutet att han inte har varit medveten om och godtagit att hustrun har bedrivit sin verksamhet i deras gemensamma bostad. MS har låtit sig underhållas av sin hustru genom att inkomsterna från hennes prostitutionsverksamhet har utgjort en del av den gemensamma hushållsekonomin. Att han låtit sig underhållas ekonomiskt av hustrun utgör, som hovrätten funnit, ett ekonomiskt utnyttjande på ett otillbörligt sätt av prostitutionsverksamheten.

Frågan är om MS, på det sätt som hovrätten funnit, också har främjat hustruns försäljning av sexuella tjänster genom att ställa den gemensamma bostaden till förfogande för verksamheten. För att detta ska anses vara fallet, krävs det att han genom sitt agerande har berett hustrun en möjlighet till att utföra sexuella handlingar. Jag konstaterar att MS har accepterat användningen av bostaden på ett sätt som underlättat verksamheten och ansluter mig till hovrättens bedömning att han genom att ställa en del av den gemensamma bostaden till förfogande får anses ha främjat hustruns möjlighet att ha sexuella förbindelser mot ersättning.

Hovrättens domslut bör stå fast i skuldfrågan.

Högsta domstolen har numera klargjort att koppleri av normalgraden, i enlighet med den etablerade underrättspraxis som finns, är ett s.k. artbrott (se ”*Koppleri och art*” NJA 2025 s. 834). Brottslighetens art i kombination med straffvärdet, fängelse i sju månader, medförde i avgörandet att Högsta domstolen bestämde påföljden till fängelse.

Hovrätten har i det nu överklagade målet funnit att straffvärdet motsvarar fängelse i tre månader. Hovrätten har utgått från att det inte är fråga om artbrott och bestämt påföljden till villkorlig dom. Att det tvärtom är fråga om artbrott innebär att det finns en presumtion för fängelse i det här fallet. Det finns ett visst utrymme att döma till en icke frihetsberövande påföljd även vid artbrottslighet (se ”*Oaktsamhet och art*” NJA 2021 s. 536). Som en allmän utgångspunkt gäller att villkorlig dom i förening med samhällstjänst, trots brottslighetens art, kan komma i fråga om straffvärdet inte är högre än att det motsvarar fängelse i tre månader. Det finns ett något större utrymme för att döma till skyddstillsyn i förening med samhällstjänst i de nu aktuella fallen eftersom skyddstillsyn generellt anses vara en mer ingripande påföljd än villkorlig dom.

Med utgångspunkt i nuvarande processrättsliga förutsättningar i det överklagade målet, som beror på att enbart den tilltalade har överklagat hovrättens dom, kan jag inte invända mot hovrättens bedömning i påföljdsfrågan.

Hovrättens dom bör därmed stå fast även i påföljdsfrågan.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum (UC), som inom myndigheten ansvarar för bland annat omvärldsbevakning på straffrättens olika områden, har uppfattningen att hovrättens bedömning av rekvisitet om otillbörligt ekonomiskt utnyttjande är i överensstämmelse med förarbetsuttalanden och tidigare praxis, vilket innebär att det saknas vägledningsbehov i den frågan. När det gäller främjanderekvisitet har UC anfört bl.a. följande.

Av domskälen framgår att [MS] uppgett att han uttryckligen har tagit avstånd från att hustrun säljer sexuella tjänster (se sidan 4 i tingsrättens dom) samt att han inte känt till att hon tog emot kunder i bostaden (tingsrättens dom, sidan 4, och hovrättens dom, sidan 3). Hovrätten har dock bedömt att han varit medveten om och accepterat att hustrun bedrivit sin verksamhet från det gemensamma hemmet (se sidan 4 i hovrättens dom), vilket får förstås som ett aktivt agerande och därmed ett främjande. Den tilltalades utsaga finns inte redovisad i sin helhet och det framgår inte fullt ut på vilken grund hovrätten funnit att [MS] mot sitt nekande aktivt tillåtit och därmed främjat att hustrun haft tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning i den gemensamma bostaden enligt koppleribestämmelsens första stycke. Det framgår inte annat än att hustruns

prostitutionsverksamhet inleddes först efter att fastigheten gemensamt förvärvats. Det framgår inte heller om [MS] vidtagit någon aktiv åtgärd för att fåstitutionsverksamheten att upphöra efter att han fått kännedom om den, vilket för hyresvärdar krävs för att undgå ansvar enligt koppleribestämmelsens andra stycke.

Hovrätten har, som det får förstås, funnit att [MS] godtagit, och därmed främjat, hustrunsstitutionsverksamhet endast genom sin underlåtenhet att agera för att förmå hustrun att upphöra med denna verksamhet på loftet. Mot bakgrund härav och att domstolarna inte funnit det styrkt att [MS] iordningställt utrymmet förstitutionsverksamhet uppkommer frågan om en samägande partner straffrättsligt, enligt bestämmelsens första stycke, ska bedömas på samma sätt och med samma krav på aktivt agerande för straffrihet som en hyresvärd enligt bestämmelsens andra stycke. Det saknas vägledande uttalanden i förarbeten och praxis kring detta. Utifrån vad som kan utläsas av hovrättens dom, och med den begränsningen, är målet därför intressant för prövning då det saknas vägledning i frågan om främjandets nedre gräns för straffrättsligt ansvar i enlighet med första stycket.

Med hänvisning till den bedömning UC har gjort motsätter jag mig inte att prövningstillstånd meddelas i frågan om det kan utgöra ett främjande enligt 6 kap. 12 § första stycket brottsbalken att ställa en del av en gemensam bostad till förfogande för en annan persons tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning när denna andra person samäger bostaden tillsammans med den tilltalade. Styrkan i skälen för prejudikatdispens minskar något av att det, såvitt känt, saknas praxis från underinstanserna i frågan. Jag delar UC:s bedömning att det saknas behov av vägledning i någon annan fråga och avstyrker därför prövningstillstånd i övrigt.

Bevisuppgift och handläggning

För det fall Högsta domstolen skulle meddela prövningstillstånd med anledning av den identifierade prejudikatfrågan, så bör det övervägas att meddela ett partiellt prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrättens funnit utrett om att hustrun haft tillfälliga sexuella förbindelser mot betalning i den gemensamma bostaden samt att MS har haft insikt i att hustrun har tjänat pengar på försäljning av sexuella tjänster genom att ta emot kunder i den gemensamma bostaden och att han låtit sig underhållas av dessa inkomster.

Om prövningstillstånd meddelas utan avgränsning åberopas som bevisning preliminärt – utöver ljud- och bilduppspelning av förhöret med MS – utdrag från hustruns hemsida förstitutionsverksamheten, två brottmålsdomar, sammanställning över lagföringar för köp av sexuella tjänster, tillgångsutredningar, promemoria och översikt över överföringar, kontrakt mellan MS och hustrun samt konversationer mellan MS och hustrun. Jag ber dock om att få återkomma med slutlig bevisuppgift om prövningstillstånd skulle meddelas.

Målet kan vid ett prövningstillstånd avgöras utan förhandling.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till: Kammaråklagare Anna Johansson, Åklagarkammaren i Skövde (AM-129560-21) och Utvecklingscentrum.